

30 ԵՐԵՎԱՆԻ

ՄԵԶՄՈՒՆԻ ԱՆՊԱՐ

30 ԵՐԵՎԱՆԻ

DIRECTION DU JOURNAL
MEDJMOUA-IAHBA
65 Grand'rue de Péra, Taksim, 65

Ապօրինի Ժամագրություն
Խառնվող խառնուրդ
Թաղապետի Կոմիտեի Կոմիտեի
Մեդիկալի Կոմիտեի Կոմիտեի

ԶԱՐԴԵՆՊԻՆ ԱՂՐՍՈՒՍ ԻՅՈՒՆԻՍ
ԿԻՆԵՄԱՏՈԳՐԱՖԻԱ
Կինոյի Կոմիտեի Կոմիտեի
Կինոյի Կոմիտեի Կոմիտեի
Կինոյի Կոմիտեի Կոմիտեի

مجموعه اخبار
بلک اوغلی قسمة جادوسی نومرو 70

ԹԵՐԶԵԱՆԻ ՆՈՐ ԱՆՊԱՐԻՆԻ Ե Ի ՎՏԱՆԳԱՆՈՐ ՁԵՆՆԱՐԿԸ

Այս օրերս նորին սուր հանգամանք մը առած է ընդդիմութիւնը Թերզեանի և ժողովրդեան մէջ. բաւական ժամանակ հանգարտութիւն կը տրեր. կարծես զի-նադար մը կը կոչուէր. և խաղաղասէր-ները զո՞հ էին ալ զիմակէն. վասնզի հը-րատապ ինչպիսի չկար և ամէն կողմ հան-գարտութիւն տրած կ'երևէր. կը կոչուէր զո՞հ, որ բարեբան կը կոչուէր աշ-պէս ժամանակ մը հանգարտելով, երկու կողմանէ նկատուողութեան պիտի առնուէին ցայժմ առնուած քայլերուն, ձեռնարկու-թեանց սխալ հետեւանքները, գործուած աւերները. և կը յուսացուէր որ ինքնազ-գացումի վերադարձումով յետահայեաց անարկ մը ձգուէր տխուր անցեւորի վը-րոյ, և զգալով առնուած սխալ ուղղու-թիւնը, անոր զարման մը խորհուրդ, ո-րով խաղաղութիւնը վերահաստատուէր այս տարաբաղդ հասարակութեան մէջ: Այսպէս կը խորհէր եւ ինքն ալ. ժամա-ւանդ որ կ'անկեղծուէր ի Հոռոմ կը կոչուէր. ալ իրենց բարի ազդեցու-թիւնը ունեցած ըլլային. Եւ ասկայն վերջին օրերուն մէջ անկէ ունեցած զէպ-քերը եկան ի դեմին հանկու. այս ամ-բողջ անկեղծութիւնները, և ինչպիսիքը աւելի հրատապ հանգամանք մը առին. ընդդիմադրութիւնները աւելի սուր և ու-ժեղ կերպով իրարու սկսան բաղիւ: Բայց նորին առաջին նշանը սուղը Թեր-զեան ինքն կը: Արդէն զինքը ճանչ-ցողները կ'ըսեն որ նա հանգարտութիւնը և խաղաղութիւնը չի սիրեր. կ'ուզէ որ միշտ խառնակութիւն և խնդիր ըլլայ, որ-քան ինչպիսի և խաղաղութիւն ըլլայ. ինքը աշխարհ զո՞հ կ'ըլլայ, վարդապետներէն մէկուն ըսեր է ինչ է այս կայուն վիճա-կը. մէջտեղը խառնելու է որ ինչպիսի յազու-թիւն մը չարժուած ըլլալու է, և յանձնա-րարած է որ Արձապետը մէջ գրգռիլ յորժանանք գործին, որպէսզի միտքերը յազու-թիւն և ինչպիսի ծագիլ Ըսի որ Թերզե-ան ինչպիսի կ'ըլլայ արժանաւորութիւն և ժողովրդեան գրգռուելու առիթ ընծայեց: Ազգ. վարչ. ժողովը Կառավարութիւնէն հաստատուելէն ի վեր հանգարտութեամբ և պաղարկելութեամբ գործերը կը վա-րէր. այն աստիճանի խաղաղասէր մտքը որ նոյն իսկ կարծուեցաւ որ այլեւ ան-տարբեր էր Թերզեանի հանգէպ և ինք-նիւն պիտի ջանար ազգային գործերը կարգադրել և հասարակութեան յառաջ-գիւղութեան խնդիրներով միայն զբաղիլ. թող տալով որ Թերզեան ալ ժամանակ մը ինքնին մնալով, ցոյց տար թէ ինչ է իր նպատակը և ուղղութիւնը, մինչև ան-գամ քննադատողները կ'ըսէին վարչ. ժո-ղովը որ թող կը վարուէր իր պաշտո-նին մէջ:

Սակայն այսպէս չէր խորհէր Թերզեան. նա կարծեց որ ժողովուրդը քննադատ կամ ձանձրացեր է իր գերին մէջ. ինչ որ ին-քը միշտ կը յուսայ. և փոխանակ ըստ ի-րեն կրօնական պաշտօնին պարտականու-թեան, աւելի մեղմութիւն և անխաչա-րութիւն ցոյց տալու, և ժողովրդեան օգ-տակար ձեռնարկներով իր գործած սխալ-

ները շտկելու և ժողովրդեան համակրան-քը շահելու. բոլորովին հեռու ժողովրդե-ան գոնէ մէկ մասին անկեղծութիւնէն, սկսաւ շարժութիւն խորհիլ և կերպով մը վրէժ լուծիլ. ու անիկա որ կ'ըզուարա-բար ինքզինքը հոգեւոր գործերու նուիր-ուած կ'ուզէր երեւնիլ և պատրիարքութիւ-նը աւելորդ և ծանր բեռ մը աւելցուած կ'ուզէր ցցնել կաթողիկոսութեան վրայ, սկսաւ կրկին պատրիարքութեան և աշ-խարհային իշխանութեան աշք անկել: Ու յարմար առիթով սկսեցին Կառավարութեան պաշտօնէութեան վերջին փոփոխութիւնը, խիղիս փորձերու ձեռնարկեց: Այն որ եր-բեմն յաջողած էր ինքզինքը Համբար-նէթիմին հաւանութեան և զոհ երեւնիլ, ու-ղեց ժեմնութիւնը ղեկավարելու ալ իբր մէկ անխառնելով կ'ըլլային: Եւ այս իմաստով ղեկավարելու ըրաւ արդի կառավարութեան, ինչո՞ք չեմքոյլ և այնպէս երեւնիլ ուղեւոր մը իրեն հակառակ եղող ժողովուրդը, ժեմնութիւնը ղեկավարելու կուսակցից Օս-մանեան Կառավարութեան վնասակար տարրեր են, որոնք Օսմ. կառավարու-թեան կազմը կ'ուզէին խոնգարել: Նոյն լաշազանքներ էր գործը քննելու նախկին կառավարութեան առջև ալ, որոնք սա-կայն անյետի մնային: Մենք տարալոյս չունենք որ անյետի պիտի մնան արդի կառավարութեան առջև ալ. վասն զի մեր ինչպիսի ազգերս չունի Օսմ. կառավարա-կան քաղաքականութեան հետ, այլ շատ արդար և օրինական իրաւունք մ'է, զոր ամէն արդար կառավարութիւն պիտի գիտ-նայ յարգել և պահպանել:

Բայց ինչ որ զարմանալի է՝ այս է. Թերզեան որ ցայժմ ամէն ժողովրդական իրաւունք կ'արհամարհէր. և ըսաւ բանի տեղ զին չէր ուղիւ ժողովուրդը, ըսելով որ անոնք ձայն, լուս, իրաւունք, կամք չունին. այժմ անուղղակի կերպով այդ իր արհամարհած ժողովրդեան կը գիտէ, չըր-ջաբերական գրութիւնները ուղղելով գո-ւառները, և բազմաստիճանի հանրազե-րութիւններ խնդրելով ի պաշտօնաւ-թիւն իր անձին: Անիկա որ եւ Կաթողի-կոս-Պատրիարք եւ առանց ժողովուրդի կամքին, եւ Աստուծոյ ընտրութեամբ, ժո-ղովուրդը ինքի խառնուելու իրաւունք չունի կ'ըսէր. այսօր ի հարկի ստիպուած կը խոնարհի և ըստ իր երեւմի վար-դապետութեան կ'ստորնանայ, ու իր ար-համարած ժողովրդէն օգնութիւն, ձե-ռնուածութիւն և պաշտպանութիւն կը խնդրէ. ուղղ չէ՞ իրեն երեսին ըսելու, հիմայ հասկցա՞ր անոր ձայնը. հիմայ հասկցա՞ր Թերզեան թէ ինչ ոյժ, իրա-ւունք և կարեւորութիւն ունի ժողովուր-դը և անոր ձայնը. հիմայ հասկցա՞ր որ որքան ալ իշխանութիւնը աստուածային է, բայց այն մարդիկներու կամքով և ձայ-նով կը յայտնուի. ձայն բազմաց ձայն Աստուծոյ: Բայց շատ ուշ.

Արդ ինչ բանի համար կ'ուզէ ժող-վրդեան այդ հանրագրութիւնը, վկայու-թիւնը, որպէս զի Կառավարութեան ըսէ, որ ժողովուրդը կ'ուզէ որ ինքը Պատ-րիարք ըլլայ. ըսել է ինքն ալ կ'ընդունի որ երբ ժողովուրդը չուզէ, ինքը Պատ-րիարք չէ. ըսել է կ'ընդունի որ Օսմ. կառավարութեան օրէնքը չի ներկր որ մէկը պատրիարք ճանցողի առանց ժող-վրդեան կամքին հաւանութեան: Ըսել է թէ ըստ իրեն ալ անվիճելի է որ ինքը

պատրիարքութիւն չի կրնար. և հասկա ինչո՞ւ չի կրնար իր յամարէր կը մնար ու դեռ պատրիարք ստորագրութիւն կը դնէր իր գրութեանց տակ, ասոնք պարզապէս կ'ը-ծիք և խաղաղութիւններ են, որ չեն կրնար պարտիկ եկեղեցականութեան ան-ուան տակ, ու Թերզեան ինչպիսիքը ա-պարհեկեղեցական կ'ուզէ երեւնիլ. ինչ-պէս պէտք է ըլլայ այդ լարձը դիրքին վրայ գտնուող անձը!!! Ձեռ յիշեր ո-րո՞նց համար Աւետարանի մէջ տեղ մը ըսուած է. արտաբուստ մարդը կ'ուզէ երեւնալ, բայց ներքուստ իր են ապակա-նութեամբ: Բայց եւ հաւատք ունի թէ ցորձան ներքին մարդը, անարատ ու անկեղծ չէ, արտաքին մարդութիւնը չի գործի իրաւունք և արդարութիւն շա-հելու:

Թերզեան ժողովրդէն բարի վկայու-թիւն կ'ուզէ. բայց խորհիւնք քիչ մը թէ ինչ բանի պիտի գործածէ զայն: Դասի որ ինքը դեռ ցայժմ կը յամարէր ու կը պնդէ թէ եւ Կաթողիկոս-Պատրիարք եւ, այլ ինչ պիտի ընէ ժողովրդեան վկայու-թիւնը կամ Կառավարութեան հաստատու-թիւնը: Մենք ասոր մէջ ուրիշ նպատակ չենք տեսներ ղեկ ու իւր ձեռք անցնել քաղաքական և կառավարական ոյժ մը, ժողովրդէն վրէժ լուծելու. ինքը զինք մը կ'ուզէ ժողովրդէն և Կառավարութե-նէն, այդ զինքը նոյն իսկ ժողովրդեան և կառավարութեան դէմ գործածելու հա-մար: Այսինքն կ'ուզէ ժողովրդէն իր ձեռքը ժողովրդեան բարի վկայութիւնը ունենալ, որպէս զի իր քմահաճոյքները իբրեւ ազգին կամքը Կառավարութեան հրամայէ և փոխարքանաբար նոյն այդ քմահաճոյքները կառավարական ոյժով ժողովրդեան պարտադրել և իրեն հակա-ռակ եղողները քաղաքական պատիժնե-րու ենթարկել. (քանի որ, տեսաւ թէ իր առած եկեղեցական պատիժները հոս ալ ազդեցութիւն մը չունեցան. իսկ Աս-տուծոյ առջև ինքն ալ գիտէ որ անոնք ազդեցութիւն չունին, քանի որ անիրաւ և անտեղի են): Ինչպէս պիտի ըլլայ մէկը որ թշնամիին ձեռքը զինք տայ որ զինքը մնացնէ. միւսինքն քանի պիտի ըլլայ Թեր-զեանի համար նոր բարի վկայութիւն տալ, և մենք վստահ ենք որ ոչ մէկ զի-տակից անհատ պիտի չուզէ պղծաբան խն-դութիւն մը ընել:

Բայց ինչ որ մնալի անհասկընալի է, Թերզեան այդ հրահանգը կը քէ յանուն Սրբազան Քահանայապետին. ըսելով որ Ս. Քահանայապետին հրահանգը այս է. ինչ հարկ կար այս աւելորդ յաւելումն ընելու: Մենք ցայժմ այնպէս գիտենք որ հաւատայ և կրօնքի վերաբերեալ հրա-հանգներ միայն կուգային Հոռոմէն. արդ-եւ Թերզեան պատրիարքին հրատարա-կութիւնէն վերջ սկսան քաղաքական հրա-հանգներ ալ: Թերզեան կը խորհի ար-դեօք թէ ո՞ր կը համարի իր այս բռնած ուղղութեան հետեւանքները:

Մենք սկզբէն ի վեր գիտէինք որ Թերզեան այնքան անխորհուրդ և կար-ճամբիտ է որ հասարակութեան զըխոյն կրնայ օր մը փորձանքներ բերել, և որ-չափ կը յիշենք իր ընտրութեան ժա-մանակները կառավարական բարձր պաշ-տօնեայ մը խորհուրդ տուած է զգուշանալ Թերզեանը ընտրելէ, վասնզի նա իր խառ-նակիչ քննութեամբ ազգը կրնայ իրարու հետ ձգել, և նոյն իսկ Հոռոմէն և Կառա-

վարութեան մէջ պաղտութիւն, գտնութիւն և խնդիր առաջ բերել: Հեռաւորս պաշ-տօնէին խնդիրը այսօր իրականութիւն են: Խնդիրները այլեւս խիստ ծանր հան-գամանքներ առած են, բաւական է ար-գէն եղած ծանր վնասները կարծենք ժամանակը եկած է, առանց սպառնալու վնասական ձեռնարկներ ընելու օրինաւոր տեղերը, միջապայէն հեռաւորս այդ անձը որ աղէտ մ'եղաւ Հասարակութեան գլխուն: Կրօնասէր և ազգասէր առն-Հայ-կաթողիկէ անհատի խղճի միակ պար-տականութիւն է այդ միջոցին վրայ խորհելու. ասով գոնէ առաջը կ'առնուի գալիք մեծ ազդեցութիւն:

Պէտք չէ ժամանակ կորսնցնել. վասն-զի ինչպիսիք քիչ առնէ՞ն դա՞նա խիտաբար կրնայ այնպիսի ծանր հանգամանք մ'առ-նուլ, որ աղեւս անկարելի կըլլայ դար-ման խորհիլ:

Սակայն և այնպէս միւս կողմանէ մենք բացարձակապէս ստոյգ ենք որ Ս. Քա-հանայապետը և ոչ իսկ մեզնէն անցուցած է այսպիսի հրահանգ մը տալ ժողովրդեան, վասնզի ան իր կրօնական չըմանալէն գուրս ուրիշ բանի չի խառնուիր: Մոռա-ւանդ ի նկատի առնելով Արեւելքի մէջ ապրող ժողովրդեան քաղաքական կա-ցութիւնը, չի կրնար պատասխանատու-ութիւն ստանցնել քաղաքական գործնե-րուն միջամտելով: Ուստի Թերզեանի այս ինքնահրահանգը կատկաճելի և յանցաւոր կընէ զինքը Հոռոմէն առջև, Ս. Քահանայապետին բարձր ն ինտիմու-թեան ալ արատ բերելով:

Ասոր համար կարծենք թէ խնդիրնե-րը աւելի առաջ չգացած, պէտք է վերջ մը տալ որ կ'ըլլայ Թերզեանին այս մի-ջապայէն հետեւանքները. իսկ ժողովուրդը՝ հասկնալով թէ Թերզեանի այս հրահան-գը ինչ աղէտ կրնայ բերել իր գլխուն, ընտանիք և անհետեւանք պիտի թողու-ղայն և բացատկան կերպով պիտի պա-տասխանէ անոր, ինչպէս խոսեցութեամբ ըրած է Էնկելը ժողովուրդը: Այսպէսով կը գոցուի նոր վերջը զոր Թերզեան բանալ կ'ուզէ հասարակութեան մէջ:

Թ. Կ. ՆԻԿՈԼՍԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ

==X==

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ ՎԱՐԴԱՍԸ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Ուսումնասիրանք խորհիւնքին, Ազգ. վարչութիւն թարա-փնտան ինքի խաղաղ վէ թայեին օլունան եւնի ինքնակալութիւնա թէսիմի, պիւ-թիւն միլլէթտաշարմը իւլգըննաթ ֆէվ-գէլատէ հիւսնի թէէսսիթ հասը իթմիլ տիր: Պունասան տօյալը հէր թարափտան վարչ. ժողովա պէհանը թէպրիքեաթ վէ մէմուռնիլթ իտիտիկի իշտիլմէքտէ տիր: Պու թէպրիքեաթ վէ մէմուռնիլթ իսէ, թապիլ տիր. գիրա սօն սէնէլթրտէ իւլաու մէքթէպ ատէթա թիրզեան հուլասը օլ-մըլ, շակիրտանը գիւնէլթը՝ Թերզեան բօլթիթգապըլա իւլալ վէ իսլալ իտիլմըլ, վէ պու սուրէլթ մէքթէպ՝ էսկի բար-լազըլընը կիւստէն կիւսէ զայալ իտէրէք, շակիրտան բէյտէրէք չէթիլմիլ, վէ ալմըլ օլտըլմըլ մալիւմաթը խուսուսիլթէ կիւ-րէ, էկէրիլ պու սէնէ տալի Թերզեան ի-

Պատարագտան սօճրա վերելէն քարոզ ,
արդէտաարզ կէշմիշ տիր :
Թէէսսիւֆ իտէրիզ :

ՊԵՐՈՒՐԸ Զատասէի Քէզիւր Թաշսիմ Ն. 65